

Uchwała z dnia 17 stycznia 2008 r., III CZP 112/07

Sędzia SN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Mirosław Bączyk

Sędzia SN Katarzyna Tyczka-Rote

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku "T.M.D." GmbH w B. przy uczestnictwie "E." S.A. w W. oraz "V." S.A. w P. o uznanie orzeczenia zagranicznego sądu polubownego, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 17 stycznia 2008 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z dnia 26 lipca 2007 r.:

„W jakim składzie orzeka sąd okręgowy w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą na posiedzeniu niejawnym?”

podjął uchwałę:

W sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą sąd pierwszej instancji, odrzucając zażalenie na posiedzeniu niejawnym, orzeka w składzie jednego sędziego (art. 370 w związku z art. 397 § 2, art. 47 § 1 i 3 oraz art. 13 § 2 k.p.c.).

Uzasadnienie

Przedstawione przez Sąd Apelacyjny w Warszawie do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienie prawne powstało w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą. Wnioskodawca "T.M.D." GmbH w B. wskazał jako uczestnika „E.” S.A. w W.

Sąd Okręgowy w Warszawie, orzekając na posiedzeniu niejawnym w składzie trzech sędziów, postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2007 r. odrzucił wniosek „V.” S.A. o dopuszczenie do udziału w sprawie, a zażalenie wniesione na to postanowienie odrzucił postanowieniem z dnia 8 maja 2007 r., wydanym na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, rozpoznając zażalenie, powziął poważne wątpliwości dotyczące składu sądu w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą, które przedstawił w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

(...) Udzielenie odpowiedzi wymaga rozważenia, w jakim składzie sąd pierwszej instancji orzeka w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą oraz jaki jest skład sądu pierwszej instancji, gdy sąd ten na posiedzeniu niejawnym odrzuca zażalenia na wydane przez siebie postanowienie. W pierwszej kwestii, ze względu na brak wyraźnej regulacji w przepisach dotyczących uznania i stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego (art. 1212 i nast. k.p.c.), a także w przepisach ogólnych dotyczących sądu polubownego (art. 1154 i nast. k.p.c.), można zastosować regułę obowiązującą w sprawie o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego, zgodnie z którą sąd orzeka w składzie trzech sędziów (art. 1148 § 1 k.p.c.), albo uznać, że zastosowanie mają – na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. – przepisy ogólne, określające skład sądu w pierwszej instancji w procesie (art. 47 k.p.c.).

Na rzecz pierwszego zapatrywania przemawia okoliczność, że istnieje podobieństwo między uznaniem orzeczenia zagranicznego sądu państwowego a uznaniem wyroku sądu polubownego wydanym za granicą. Przed wejściem w życie art. 1154 i nast. k.p.c. prezentowano w doktrynie tezę o konieczności stosowania – w drodze analogii lub odpowiednio – postanowień zawartych w przepisach dotyczących uznawania orzeczeń zagranicznych sądów państwowych w sytuacji, w której wiążąca Polskę umowa międzynarodowa przewidywała uznawanie wyroków sądów polubownych wydanych za granicą, a sama pewnych kwestii nie rozstrzygała. Bardziej przekonujące jest jednak stanowisko, że w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą w zakresie nieuregulowanym w części piątej kodeksu postępowania cywilnego (art. 1154 i nast. k.p.c.) nie mają zastosowania przepisy części czwartej tego kodeksu, dotyczące uznawania orzeczeń zagranicznych sądów państwowych, a więc także art. 1148 § 1 k.p.c., lecz stosuje się – na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. – przepisy ogólne o procesie.

Za takim rozwiązaniem przemawia okoliczność, że ustawodawca, nowelizując kodeks postępowania cywilnego, kwestię uznania i stwierdzenia wykonalności wyroków sądów polubownych zagranicznych i ugód zawartych przed takimi sądami

oraz kwestię uznania i stwierdzenia wykonalności orzeczeń zagranicznych sądów państwowych i ugód zawartych przed takimi sądami, uregulował w sposób odrębny. Zawarte w części piątej kodeksu odrębności odnoszące się do uznania i stwierdzenia wykonalności wyroków sądów polubownych zagranicznych i ugód zawartych przed takimi sądami (art. 1215 k.p.c.) w stosunku do ogólnych regulacji kodeksu, dotyczących uznania i stwierdzenia wykonalności wyroków krajowych sądów polubownych i ugód zawartych przed takimi sądami, stwarzają – przez uzupełniające i odpowiednie stosowanie przepisów o procesie (art. 13 § 2 k.p.c.) – podstawę dokonywania w obu przypadkach odmiennej oceny pewnych kwestii związanych z tymi postępowaniami.

Należy ponadto pamiętać, że uznawanie i stwierdzanie wykonalności wyroków sądów polubownych wydanych za granicą uregulowane zostało w sposób odrębny w części piątej kodeksu postępowania cywilnego i nie ma podstaw do stosowania w tym względzie przepisów części czwartej kodeksu o uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności orzeczeń zagranicznych sądów państwowych lub ugód zawartych przed takimi sądami. Za przyjęciem takiej tezy przemawia uchylene przez ustawodawcę art. 1150 § 2 k.p.c., który nakazywał stosowanie do wyroków sądów polubownych wydanych za granicą art. 1150 § 1 k.p.c., regulującego wykonalność orzeczeń zagranicznych sądów państwowych. Zamiarem ustawodawcy było zatem wyłączenie możliwości odwoływania się do przepisów o uznawaniu i stwierdzaniu wykonalności orzeczeń zagranicznych sądów państwowych w sprawach o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroków sądów polubownych wydanych za granicą.

Poszukując dalszych argumentów przemawiających za prezentowanym stanowiskiem, należy wskazać, że ewentualne stosowanie przepisów o uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności orzeczeń zagranicznych sądów państwowych lub ugód zawartych przed takimi sądami w postępowaniu o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroków sądów polubownych wydanych za granicą lub ugód zawartych przed takimi sądami musi być oceniane całościowo; kwestii tej nie można rozpatrywać tylko z punktu widzenia znaczenia art. 1148 § 1 k.p.c., który dotyczy składu sądu. Uzupełnianie przepisami art. 1145-1153 k.p.c. regulacji dotyczących uznania lub stwierdzania wykonalności wyroków sądów polubownych wydanych za granicą lub ugód zawartych przed takimi sądami, mogłoby wprowadzić niekiedy przyczynić się do usunięcia wątpliwości w odniesieniu do pewnych zagadnień (np. w kwestii dopuszczalności skargi kasacyjnej i skargi o wznowienie postępowania,

por. art. 1148 § 3 k.p.c. i art. 1151 § 2 k.p.c.), jednak prowadziłyby do daleko idących komplikacji. Przykładem jest procedura stwierdzenia wykonalności i otwarcia drogi do wszczęcia egzekucji. W odniesieniu do orzeczeń zagranicznych sądów państwowych i ugód zawartych przed takimi sądami najpierw następuje stwierdzenie wykonalności (art. 1151 § 1 i 2 k.p.c.), a w drugiej kolejności, oddzielnie, nadanie klauzuli wykonalności (art. 1151 § 3 k.p.c.), przy czym w obu przypadkach kwestia składu sądu i dopuszczalności środków zaskarżenia uregulowana została odmiennie (por. art. 1151 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 782 § 1, art. 767⁴ § 2 i art. 399 k.p.c.). W odniesieniu do wyroków sądów polubownych wydanych za granicą oba etapy zostały zespolone w jedno postępowanie, ponieważ stwierdzenie wykonalności następuje przez nadanie klauzuli wykonalności (art. 1214 § 2 k.p.c.).

Przyjęcie założenia o subsydiarnym stosowaniu w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed takim sądem przepisów o wykonalności orzeczeń zagranicznych sądów państwowych lub ugód zawartych przed takimi sądami rodziłoby pytanie, w jaki sposób założenie to zrealizować, jednak – ze względu na wskazaną odmienność – bez możliwości udzielenia pozytywnej odpowiedzi. Należy zatem przyjąć, że w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego, wydanego za granicą, mają zastosowanie – w zakresie nieuregulowanym w części piątej kodeksu postępowania cywilnego, w tym w art. 1212 k.p.c. – przepisy o procesie (art. 13 § 2 k.p.c.), nie zaś przepisy o uznaniu orzeczeń zagranicznych sądów państwowych.

Rozważania te prowadzą do wniosku, że w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą sąd orzeka w składzie jednego sędziego, a postanowienia poza rozprawą wydaje przewodniczący (art. 47 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Na przedstawione zagadnienie prawne należało zatem udzielić odpowiedzi, że w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą sąd pierwszej instancji, odrzucając zażalenie na posiedzeniu niejawnym, orzeka w składzie jednego sędziego (art. 370 w związku z art. 397 § 2, art. 47 § 1 i 3 i art. 13 § 2 k.p.c.). W analizowanym przypadku, a więc gdy sąd pierwszej instancji wydaje postanowienie o odrzuceniu zażalenia, nie ma zastosowania art. 367 § 3 zdanie pierwsze k.p.c. w związku z art. 397 § 2 zdanie pierwsze i art. 13 § 2 k.p.c., przepis ten bowiem dotyczy składu sądu drugiej instancji.

Ponadto należy wskazać, że przytoczone argumenty uzasadniają tezę, iż przepisy o procesie mają na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. odpowiednie zastosowanie także w sprawie o uznanie wyroku sądu polubownego wydanego w Polsce w zakresie, w jakim nie ma regulacji w części piątej kodeksu postępowania cywilnego, w tym w art. 1212 i nast. tego kodeksu.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 390 k.p.c., rozstrzygnął zagadnienie prawne, jak w uchwale.